

การบริหารจัดการสภาวะน้ำท่วมในตำบลน้ำหัก

อำเภอศีร์ษะฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Flood Management in Namhak,

Khiriratnikhom, Suratthani

ดารากร ปล้องคง*

Darakorn Plongkong

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การเกิดภัยน้ำท่วมในตำบลน้ำหัก อำเภอศีร์ษะฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี และเพื่อศึกษาถึงกระบวนการของชุมชนท้องถิ่นตำบลน้ำหัก ในการรองรับสภาวะน้ำท่วมทั้ง 4 ขั้นตอน คือการเตือนภัย การสงเคราะห์ชาวบ้าน การระบายน้ำ การเยียวยาและ/หรือฟื้นฟู ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการจัดสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนชาวบ้าน จำนวน 8 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ และสังเคราะห์สรุปเป็นข้อมูลในรูปแบบเชิงบรรยาย ผลการศึกษาพบว่า การเตือนภัยต้องเริ่มต้นจากผู้สื่อสารและผู้รับสาร เมื่อเกิดสภาวะน้ำท่วมฉับพลัน การแจ้งเตือนภัยมีปัญหาขัดข้อง ประชาชนไม่สามารถรับรู้ข่าวสารได้ทันทั่วทั้งที่ จึงเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำหัก ร่วมกับผู้นำท้องที่ในการแจ้งเตือนให้ประชาชนได้รับรู้อย่างทั่วถึงทันต่อ

* ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำหัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี และนักศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น; Email: Plongkong_12@hotmail.com

เหตุการณ์ การวิเคราะห์ความเสี่ยงของแต่ละพื้นที่ ชุมชนท้องถิ่นยังขาดความรู้ ขาดข้อมูลที่ชัดเจน และสถิติที่จะระบุถึงความรุนแรงของการเกิดน้ำท่วม การสังเคราะห์ชาวบ้าน พบว่าหน่วยงานที่สามารถช่วยเหลือชาวบ้านได้ คือ อำเภอ จังหวัด สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เพราะหน่วยงานเหล่านี้มีความพร้อมและศักยภาพเพียงพอ ส่วนขั้นตอนการดำเนินงาน ปัจจัยแรกที่ควรนึกถึงคืออุ้งยังชีพ การระบายน้ำ ยังขาดการบริหารจัดการที่ถูกต้อง ส่วนใหญ่เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การเยียวยาและ/หรือฟื้นฟู เป็นการการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ ตลอดจนเยียวยาประชาชนให้กลับสู่สภาพปกติ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการสภาวะน้ำท่วม, ดับลน้ำหัก

Abstract

The purpose of this research was to study the flood situations in Namhak, Khiriratnikhom, Suratthani and the Namhak community's 4-step flood handling process, alarming, aiding residents, draining, and ameliorating/restoring. The research was a qualitative research study by using the focus group discussion technique with the sample of 8 entities, the community leaders, the local leaders and the wise people. Statistical classification was used and then synthesised as a descriptive summary. The research findings were summarised as follows: Alarming must start from both the senders and receivers in the communication. When an immediate flood occurred, alarming was prone to failure and thus people could not get a timely news. So, both Namhak Subdistrict Administrative Organisation and the community leaders must function

together to alert people quickly throughout and thoroughly up-to-date. In risk analysis of each areas, some communities were still lack of knowledge, clear information and statistics to assess the severity of the flooding. As for aiding residents, it was found that the agencies that could help people coping with the flood were the district, the province, the Office of Disaster Prevention and Mitigation, and the Provincial Administration since these agencies were readily available and adequately capable to support the affected areas. The leading factor in the process of operation to consider was “survival bags”. Drainage in Namhak was lack of the proper management, mostly fixing only problems at hands. Ameliorating/Restoring was the process of reconstructing the areas and returning normal living conditions to people.

Keyword: Flood Management, Namhak

บทนำ

สภาพน้ำท่วมที่เกิดขึ้นทุกๆ ปี พื้นที่ส่วนมากเป็นบริเวณริมแม่น้ำสายหลักๆ ซึ่งมีระยะห่างจากริมแม่น้ำประมาณ 500 เมตร และขยายวงกว้าง เข้าสู่พื้นที่ของเกษตรกร เนื่องจากแหล่งน้ำตื้นเขินทำให้น้ำล้นออกมา ดังนั้นการเกิดน้ำท่วมจะเป็นลักษณะแบบฉับพลัน นั่นคือ เกิดสภาพน้ำท่วมอย่างรวดเร็วทั้งพื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัย ชุมชน รวมถึงพื้นที่การเกษตร น้ำมีทั้งคุณสมบัติประโยชน์และโทษเสมอ มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับวิธีการนำมาใช้และวิธีการควบคุม ถ้าเรารู้จักการบริหารจัดการและควบคุมที่ดีก็จะเกิดประโยชน์ แต่ถ้าไม่มีการบริหารจัดการและควบคุมที่ไม่ดีก็จะเกิดโทษอย่างม

หัน ซึ่งถ้าเราพิจารณาอดีตที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่จะมีชีวิตอยู่ได้ หากเกิดน้ำท่วมรู้จักการเอาตัวรอดและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การเกิดน้ำท่วม ในภาคใต้ สาเหตุเกิดจากอิทธิพลของพายุดีเปรสชันบริเวณอ่าวไทยตอนล่างเคลื่อนตัว ผ่านภาคใต้ ทำให้มีฝนตกชุกหนาแน่น และมีฝนตกหนักถึงหนักมากในหลายพื้นที่ ทำให้เกิดน้ำท่วมเฉียบพลัน น้ำป่าไหลหลากเข้าท่วมบ้านเรือนราษฎรและพื้นที่ การเกษตร รวมทั้งเกิดปัญหาดินโคลนถล่ม ซึ่งสร้างความเสียหายต่อชีวิตและ ทรัพย์สินเป็นอย่างมาก สถานการณ์อุทกภัยใน พ.ศ.2553 ถือเป็นอุทกภัยครั้งร้ายแรง ที่สุด นับตั้งแต่การเกิดอุทกภัยที่จังหวัดสงขลาเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2543 ซึ่งมี ผู้เสียชีวิต 20 คน ในอำเภอหาดใหญ่ และอำเภอใกล้เคียงอีก 16 อำเภอ หลายพื้นที่มี น้ำท่วมสูงถึง 3 เมตร พื้นที่ในเขตเมืองได้รับผลกระทบร้อยละ 80 มีผู้ได้รับผลกระทบ 30,000 ครัวเรือนและประชาชนประมาณ 10,000 คน ไม่สามารถออกจากที่พักอาศัย ได้ หลังการเกิดอุทกภัยเมื่อปลาย พ.ศ.2553 หลายพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยกำลัง อยู่ระหว่างการฟื้นฟูความเสียหาย ก็เกิดภัยธรรมชาติซ้ำขึ้นในหลายพื้นที่ในภาคใต้ เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2554 โดยเกิดอุทกภัยและดินโคลนถล่ม อันเนื่องมาจาก ความกดอากาศสูงกำลังค่อนข้างแรงจากประเทศจีนแผ่ปกคลุมประเทศไทยตอนบน ส่งผลให้ลมตะวันออกที่พัดปกคลุมอ่าวไทยและภาคใต้มีกำลังแรง ทำให้หลายพื้นที่ใน จังหวัดภาคใต้มีน้ำป่าไหลหลากน้ำท่วมฉับพลันและน้ำล้นตลิ่ง ก่อให้เกิดความเสียหาย ในพื้นที่ 10 จังหวัด 100 อำเภอ 651 ตำบลประชาชนเดือดร้อน 628,998 ครัวเรือน 2,094,595 คนและมีผู้เสียชีวิต 64 คน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2554)

ตำบลน้ำหัก อำเภอศรีรัษฎานิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ได้รับ ผลกระทบจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ก่อให้เกิดปัญหาภัยน้ำท่วมบ่อยครั้ง มี พื้นที่ประมาณ 77.11 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน ลักษณะพื้นที่เป็น ลูกคลื่น ลอนลาด และพื้นที่ภูเขาสูงลาดเอียงจากทิศตะวันตกและทิศตะวันออกลาด ลงสู่แม่น้ำคลองยัน ซึ่งเป็นแหล่งน้ำสายหลักในตำบลไหลผ่านกลางตำบล แบ่งพื้นที่

ออกเป็นสองฝั่ง รูปร่างของตำบลน้ำหักเป็นลักษณะยาวไปตามแนวทิศตะวันออก ตะวันตก ชุมชนอาศัยอยู่ริมแม่น้ำ เหตุที่เรียกว่าตำบลน้ำหัก เนื่องจากว่ามีแม่น้ำคลอง ยันเดิมและคลองยันปัจจุบันไหลมาบรรจบกันทำให้เกิดจุดน้ำหัก ปัจจุบันคลองยันเดิม ยังมีอยู่แต่ต้นเขินเกือบหมดแล้วและเหตุที่มีคลองยันปัจจุบันเพราะว่าคลองยันเดิม เวลาฤดูน้ำหลาก น้ำไหลไม่ทันเลยกัดเซาะเป็นทางน้ำสายใหม่เป็นคลองยันปัจจุบัน ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่หล่อเลี้ยงคนในเขตอำเภอศีร์ชบุรีนิคมและอำเภอวิภาวดีใน ขณะนี้ และยังมีแหล่งต้นน้ำลำธาร 3 สาย คือ คลองยัน คลองตูด และคลองพาย เป็น ที่รองรับน้ำในพื้นที่ และน้ำที่ไหลมาจากอำเภอวิภาวดี ประกอบกับน้ำที่ไหลมาจาก จังหวัดระนองผ่านลงสู่แม่น้ำตาปีและออกทะเลอ่าวไทย ทำให้ตำบลน้ำหักประสบกับ ปัญหาน้ำท่วม ไม่ต่ำกว่า 2 ครั้งต่อปี และภาวะน้ำท่วมฉับพลันอีกหลายๆ ครั้ง ซึ่ง ทำให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเรือนและพื้นที่เกษตรของประชาชนเป็นจำนวนมาก องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำหักเองก็ต้องใช้งบประมาณในการแก้ไขปัญหาภัยน้ำท่วม เป็นจำนวนมากแต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าปัญหาภัยน้ำท่วมจะไม่เกิดขึ้นอีกเพราะ เป็นเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น ตำบลน้ำหักยังขาดการบริหารจัดการใน เรื่องดังกล่าวอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การเกิดภัยน้ำท่วมในตำบลน้ำหัก อำเภอศีร์ชบุรีนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการของชุมชนท้องถิ่นตำบลน้ำหักในการรองรับสภาวะ น้ำท่วม

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา ทำการศึกษาข้อมูลการเกิดน้ำท่วมในตำบลน้ำหัก อำเภอสีรีรัตนคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ศึกษาประสบการณ์และการบริหารจัดการสภาวะน้ำท่วมของประชาชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลในตำบลน้ำหัก โดยพิจารณาจากกรอบ 4 ประเด็น คือ การเตือนภัย การสงเคราะห์ชาวบ้าน การระบายน้ำ การเยียวยาและ/หรือฟื้นฟู

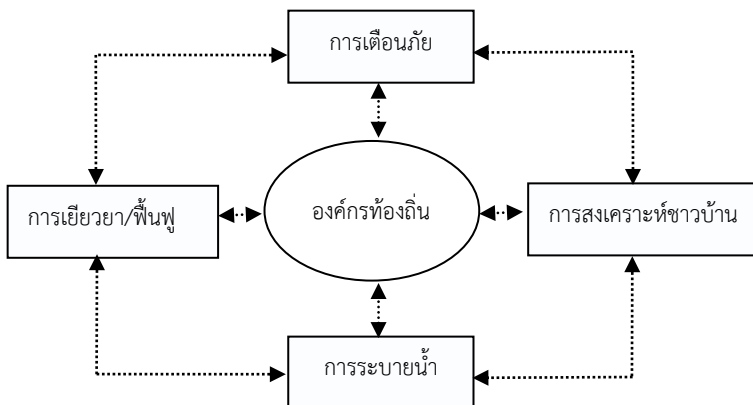
2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล ศึกษาข้อมูลจากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับตำบลน้ำหัก โดยใช้ประชากรเป็นผู้นำชุมชนทั้งผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านในตำบลน้ำหัก อำเภอสีรีรัตนคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้นำข้อมูล วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้เพื่อการศึกษาการบริหารจัดการสภาวะน้ำท่วมใน ตำบลน้ำหัก อำเภอสีรีรัตนคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ครั้งนี้ มีขั้นตอนการดำเนินการศึกษา โดยการจัดสนทนากลุ่มแบบ Focus Group Discussion ประกอบด้วยผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนชาวบ้าน ซึ่งมีประเด็นในการ Focus Group Discussion จำนวน 4 ประเด็น คือ การเตือนภัย การสงเคราะห์ชาวบ้าน การระบายน้ำ การเยียวยาและ/หรือฟื้นฟู แล้วนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ เพื่อให้สอดคล้องถูกต้องชัดเจนตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้จากนั้นสังเคราะห์สรุปเป็นข้อมูลในรูปแบบเชิงบรรยาย (Descriptive Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการสถานะน้ำท่วมในตำบลน้ำหัก อำเภอศรีรัตนคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ (2555) ไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากสภาพพื้นที่ของตำบลน้ำหักที่มีแม่น้ำสายหลักไหลผ่านกลางตำบล ทำให้ตำบลน้ำหักประสบปัญหาน้ำท่วมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประกอบกับพื้นที่มีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาด และพื้นที่ภูเขาสูงทางทิศตะวันตก ลาดเอียงจากทิศตะวันออก และทิศตะวันตกลาดลงสู่คลองยัน ชุมชนอาศัยอยู่ริมคลองยัน และมีแหล่งน้ำสายรองอีก คือ คลองตุย และคลองพาย โดยเมื่อเกิดฝนตกแต่ละครั้งในพื้นที่จะทำให้กระแสน้ำที่อยู่เชิงเขาซึ่งเป็นพื้นที่หมู่ที่ 9 บ้านหินลาด และหมู่ที่ 11 บ้านวังถ้ำ ไหลลงมากำลังแรงหากเมื่อเกิดฝนตกปริมาณมากและติดต่อกันเพียง 1-2 วัน กระแสน้ำ

ก็ไหลลงมาอย่างรวดเร็วประกอบกับน้ำที่มาจากจังหวัดระนองซึ่งจะไหลผ่านมาทางอำเภอพนม อำเภอบ้านตาขุน และอำเภอวิภาวดี มารวมกับปริมาณน้ำในพื้นที่ตำบลน้ำหักก่อนไหลผ่านไปลงแม่น้ำตาปอออกสู่ทะเลอ่าวไทย ก่อให้เกิดสถานการณ์น้ำท่วมฉับพลันและน้ำป่าไหลหลากเข้าท่วมบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของประชาชนและพื้นที่การเกษตรโดยเฉพาะสวนยางพารา สวนปาล์ม น้ำมัน และสวนผลไม้ทำให้เกิดความเสียหาย เนื่องจากประชาชนไม่สามารถเตรียมตัวได้ทัน แม้จะมีการแจ้งเตือนภัยในการเฝ้าระวังเหตุน้ำท่วมแล้วก็ตาม ด้วยการดูจากปริมาณฝนตกในพื้นที่แล้วชาวบ้านบางคนยังไม่คาดคิดว่าจะเกิดน้ำท่วมได้จึงไม่มีการเตรียมตัวในการขนย้ายสิ่งของเครื่องใช้ตลอดจนเตรียมเครื่องสำหรับอุปโภคบริโภคไว้ในยามเกิดน้ำท่วม การเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ตำบลน้ำหักในแต่ละครั้งแม้จะเป็นสภาวะน้ำท่วมที่มีระยะเวลาไม่กี่วันก็ตามแต่ด้วยเหตุที่มีลักษณะการเกิดแบบฉับพลันและน้ำป่าไหลหลากบางครั้งยังมีเหตุดินถล่ม (Land slide) ด้วย ก็สร้างความเสียหายแก่บ้านเรือนที่อยู่อาศัยและทรัพย์สินอื่นๆ รวมทั้งด้านการเกษตรมากมาย

ภาพที่ 2 พื้นที่เสี่ยงภัยในเขตพื้นที่ตำบลน้ำหัก อำเภอศรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปัญหาน้ำท่วมถือว่าเป็นปัญหาที่ใหญ่และเรื้อรังที่สุดในตำบลน้ำหัก จากสถิติการเกิดน้ำท่วมในตำบลน้ำหัก เริ่มมีความถี่และความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ มีหลาย

พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบและความเสียหายอย่างมากจากเหตุการณ์น้ำท่วมที่เกิดขึ้นในแต่ละปีที่ผ่านมา สร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งทรัพย์สินของทางราชการ ซึ่งสภาวะน้ำท่วมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะน้ำท่วมฉับพลัน และน้ำป่าไหลหลาก โดยพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมบ่อยครั้ง คือ พื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านเหนือ หมู่ที่ 3 บ้านน้ำหัก หมู่ที่ 4 บ้านมาดปึก และหมู่ที่ 5 บ้านบางกาบ ซึ่งสภาพพื้นที่เหล่านี้จะอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำคลองยันซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักในพื้นที่ตำบลน้ำหัก และมีแม่น้ำลำคลองที่เชื่อมต่อกล่าวคือ คลองตุย คลองพาย สำหรับพื้นที่หมู่ที่ 6, 8, 9, 11 นอกจากจะเกิดน้ำท่วมแล้วเกิดดินถล่มอีกด้วย และโดยสภาพพื้นที่มีลักษณะลาดชันเชิงเขา เมื่อเกิดฝนตกและปริมาณน้ำฝนที่ไหลลงมาจากอำเภอวิภาวดี และจากพื้นที่จังหวัดระนองไหลผ่านพื้นที่ตำบลน้ำหัก ลงสู่แม่น้ำตาปีแล้วออกทะเลฝั่งอ่าวไทยต่อไปนั้น เนื่องจากเป็นน้ำที่มาอย่างรวดเร็ว ทำให้แม่น้ำลำคลองต่างๆ ไม่สามารถระบายได้ทัน ส่งผลให้น้ำไหลป่าเอ่อล้นเข้าท่วมพื้นที่อยู่อาศัยของประชาชนรวมทั้งพื้นที่การเกษตร ทั้งสวนยางพารา สวนปาล์มน้ำมัน และสวนผลไม้ต่างๆ ได้รับความเสียหาย ด้วยสภาพแม่น้ำลำคลองที่มีลักษณะแคบ เมื่อปริมาณน้ำที่มาอย่างรวดเร็ว เกิดช่องทางการไหลที่ไม่สะดวก ทำให้กระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางเป็นผลให้คอสะพานถูกกัดเซาะพังทลาย และถนนที่ขวางทางน้ำก็ถูกตัดขาด แม้จะมีการก่อสร้างท่อระบายน้ำในหลายๆ แห่งแล้วก็ตาม แต่ด้วยกำลังกระแสน้ำที่แรงก็ไม่สามารถระบายได้ทัน ถนนหลายสายถูกน้ำท่วมสูงทำให้รถไม่สามารถวิ่งผ่านไปมาได้ การอพยพผู้คนที่ประสบภัย ทำได้ไม่สะดวกเกิดความล่าช้าจึงต้องอาศัยเรือท้องแบนจากหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำหัก และขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น เช่น สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น ทั้งการอพยพประชาชนผู้ประสบภัยและการขนส่งถุงยังชีพเพื่อเข้าไปแจกจ่ายยังพื้นที่ประสบภัยและศูนย์อพยพแต่ละจุดของหมู่บ้าน

กระบวนการบริหารจัดการเพื่อรองรับสภาวะน้ำท่วมของชุมชนท้องถิ่น จากวิกฤตปัญหาน้ำท่วมที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อตำบลน้ำหักอย่างชัดเจนและทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกพื้นที่ ทำให้ประชาชนต้องเผชิญต่อความไม่แน่นอนในการดำรงชีวิต บางพื้นที่มีฝนตกหนัก เกิดน้ำท่วมเฉียบพลัน น้ำป่าไหลหลาก และเกิดดินถล่ม ในส่วนของชุมชนท้องถิ่น มีการเตรียมรองรับกับสภาวะน้ำท่วมในหลายๆ อย่าง โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทในกระบวนการจัดการร่วมกับผู้นำในแต่ละหมู่บ้าน มีการเตรียมความพร้อมด้านการแจ้งเตือนภัย โดยมีการติดตั้งหอเตือนภัยบริเวณที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล จัดตั้งศูนย์ อปพร. ติดตั้งระบบสื่อสารวิทยุโทรคมนาคม มีการจัดอาสาสมัครมาประจำที่ศูนย์ฯทุกวัน เพื่อคอยรับฟังข่าวสารการพยากรณ์อากาศ การแจ้งเตือนภัยเฝ้าระวังน้ำท่วมต่างๆ จากกรมอุตุนิยมวิทยา รับฟังข่าวสารทางระบบวิทยุสื่อสารเครือข่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเพื่อนำข้อมูลข่าวสารมาแจ้งเตือนประชาชนได้ทันทั่วทั้ง ด้านการป้องกันก่อนเกิดภัยน้ำท่วมทางองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำหัก ได้จัดตั้งงบประมาณเพื่อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย เช่น จัดซื้อเรือท้องแบน จัดซื้อเครื่องปั่นไฟไว้สำหรับศูนย์อพยพแต่ละแห่ง วัสดุอุปกรณ์สำหรับประกอบอาหารแก่ผู้ประสบภัยในศูนย์อพยพ การจัดหาพื้นที่เพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์อพยพแต่ละแห่งนั้นได้จัดประชุมกับผู้นำท้องที่ ผู้นำชุมชน เพื่อกำหนดสถานที่สำหรับตั้งเป็นศูนย์อพยพผู้ประสบภัย จัดตั้งคณะกรรมการบริหารประจำศูนย์อพยพแต่ละแห่ง จำนวน 5 แห่ง คือ หมู่ที่ 1 บ้านเหนือ หมู่ที่ 3 บ้านน้ำหัก หมู่ที่ 5 บ้านบางกบ หมู่ที่ 6 บ้านน้ำตกคลองพาย และหมู่ที่ 9 บ้านหินลาด เมื่อเกิดน้ำท่วมผู้นำแต่ละหมู่บ้านพร้อมด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ และอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) จะเข้าช่วยเหลือชาวบ้านที่ประสบภัยได้ทันทั่วทั้ง โดยเข้าไปช่วยเหลือขนย้ายสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น อพยพผู้คนออกมายังที่ปลอดภัย บ้านไหนที่มี 2 ชั้น ที่ยังสามารถอาศัยอยู่ชั้นบนได้ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลก็จะนำเครื่องอุปโภคบริโภคไปแจกจ่ายให้ อีกทั้งจัดหาหรือประสานกับ

หน่วยงานอื่นๆ เพื่อเข้าช่วยเหลือทั้งข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็น แม้จะมีการจัดตั้งศูนย์อพยพมีการจัดเตรียมอุปกรณ์อำนวยความสะดวก มีการประกอบอาหารเลี้ยงแต่ก็ยังมีประชาชนบางส่วนที่ไม่อยากออกมามากจากบ้านพักอาศัยของตนเอง เนื่องจากห่วงทรัพย์สินแม้จะมีการนำเรือเข้าไปช่วยเหลือแล้วก็ตาม หลังจากสภาพน้ำท่วมเข้าสู่ภาวะปกติหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกับผู้นำท้องที่ กำหนดผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละหมู่บ้านก็ร่วมมือกันเข้าไปสำรวจพื้นที่ความเสียหาย ทั้งที่อยู่อาศัย พื้นที่การเกษตร ถนนหนทาง ตลอดจนสิ่งสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ที่ได้รับความเสียหายจากน้ำท่วม โดยสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละหมู่บ้านเป็นผู้นำข้อมูลความเสียหายเบื้องต้นด้านโครงสร้างพื้นฐานส่งมายังองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อจัดสรรงบประมาณลงไปดำเนินการซ่อมแซมได้แก่ ถนนหนทาง คอสะพาน ท่อระบายน้ำ ระบบประปาหมู่บ้าน เป็นต้น ในด้านการเกษตรที่ได้รับความเสียหาย ทางผู้นำชุมชนก็จะได้รวบรวมส่งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอเพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือต่อไป

ในอดีตที่ผ่านมาตำบลน้ำหักมีการจัดการสภาน้ำท่วมในลักษณะตั้งรับ คือเป็นการช่วยเหลือผู้ประสบภัยหลังการเกิดภัยพิบัติ การช่วยเหลือฟื้นฟูบูรณะ การเข้ามาปฏิบัติการด้านสาธารณภัยของหน่วยงานต่างๆ ทำเฉพาะในภาวะฉุกเฉินแบบเฉพาะกิจซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุทกภัยมีหลายหน่วยงาน แต่ขาดประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน ส่วนใหญ่เป็นไปอย่างไม่มีระบบ ไม่มีการเตรียมแผนการจัดการสาธารณภัย และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการช่วยเหลือให้ชัดเจน ทำให้ผู้ประสบภัยได้รับความช่วยเหลืออย่างล่าช้าไม่ทั่วถึง เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน สิ่งสาธารณประโยชน์ต่างๆ เป็นจำนวนมากมาย จากการศึกษาการบริหารจัดการสภาน้ำท่วมในตำบลน้ำหักที่ผ่านมาตามขั้นตอน 4 ขั้นตอน พบว่า

ขั้นตอนการเตือนภัย การเตือนภัยที่ดีที่สุดที่สามารถใช้กับตำบลน้ำหักได้ต้องเริ่มต้นจากผู้สื่อสารและผู้รับสาร ผู้รับสารหมายถึงประชาชนซึ่งยังขาดความรู้ ความ

เข้าใจและยังขาดเครื่องมือที่จะรับข่าวสารให้มีประสิทธิภาพ เช่น เมื่อเกิดสภาวะน้ำท่วมฉับพลัน ไฟฟ้าเกิดดับ เครือข่ายโทรศัพท์ที่ใช้การไม่ได้ หอกระจายข่าว หรือวิทยุชุมชนไม่สามารถใช้การได้ ทำให้การแจ้งเตือนภัยมีปัญหาขัดข้อง ประชาชนไม่สามารถรับรู้ข่าวสารการแจ้งเตือนภัยได้ทันทั่วทั้งพื้นที่ในการบริหารจัดการเรื่องดังกล่าวเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำหักและทางผู้นำท้องที่ที่ต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดังนี้ โดยการจัดหาเครื่องสำรองไฟหรือเครื่องปั่นไฟที่ใช้เครื่องยนต์ จัดหาวิทยุทรานซิสเตอร์ชนิดใช้ถ่านไฟฉายหรือวิทยุสื่อสาร สำหรับใช้เป็นอุปกรณ์การแจ้งเตือนภัยในเบื้องต้น ทางการสื่อสารหรือการประชาสัมพันธ์ต่างๆ ที่ให้ประชาชนได้รับรู้อย่างทั่วถึงรวดเร็วทันเหตุการณ์ ตัวข้อมูลข่าวสารต้องมีความชัดเจนไม่เินยื้อ และต้องทำให้ประชาชนเข้าใจได้โดยเร็ว คือ ต้องใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายไม่ควรเป็นศัพท์ทางวิชาการหรือเป็นทางการจนเกินไป ส่วนอีกประเด็นหนึ่งที่เป็นปัญหาที่ตำบลน้ำหักประสบมาตลอดเกี่ยวกับการเตือนภัย คือ การวิเคราะห์ความเสี่ยงของแต่ละพื้นที่และปัญหาเรื่องการสื่อสารและการรับสารในส่วนของกาวิเคราะห์ความเสี่ยงของแต่ละพื้นที่หรือแต่ละหมู่บ้านที่เกิด ปัญหาน้ำท่วมนั้น ยังขาดความรู้ ขาดข้อมูลที่ชัดเจน สถิติ ที่จะระบุถึงความรุนแรงของการเกิดน้ำท่วม ไม่มีตัววัดที่บ่งชี้ได้ว่าในแต่ละปีหรือแต่ละครั้งที่ตำบลน้ำหักเกิดภัยน้ำท่วม นั้น สาเหตุและความรุนแรงอยู่ในขั้นใด ความเสียหายที่เกิดขึ้นแค่ไหน ซึ่งการบริหารจัดการที่ดีที่สุด คือ การจัดบันทึกข้อมูล สถิติของการเกิดน้ำท่วมในแต่ละรอบปี เช่น ปริมาณน้ำในแม่น้ำหากมีระดับน้ำอยู่ในระดับนี้จะทำให้เกิดน้ำท่วมในพื้นที่หมู่บ้านใดบ้าง หรือหากมีฝนตกเป็นเวลาติดต่อกันนานกี่วัน ปริมาณน้ำจะเข้าสู่พื้นที่หมู่บ้านใดบ้าง และน้ำจะท่วมขังอยู่นานเป็นระยะเวลาเท่าใด

ขั้นตอนการสงเคราะห์ชาวบ้าน แม้ในปัจจุบันจะมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคอยดูแลอยู่แล้วแต่ชาวบ้านโดยทั่วไปยังเห็นว่าหน่วยงานที่สามารถช่วยเหลือชาวบ้านได้ในกรณีเกิดน้ำท่วมในตำบลน้ำหัก คืออำเภอ จังหวัด สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เพราะหน่วยงานเหล่านั้นมีความพร้อมและ

ศักยภาพเพียงพอในการให้ความช่วยเหลือพื้นที่ประสบภัย และยังเป็นหน่วยงานที่อยู่ในข่ายที่ต้องดูแลทุกท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นในด้านการจัดหาถุงยังชีพเพื่อแจกจ่าย การแจ้งเตือนภัย การประเมินสถานการณ์ การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน การประกาศพื้นที่ประสบภัยพิบัติ การค้นหาและกู้ภัย การอพยพ การรักษาพยาบาล การรักษาความสงบเรียบร้อย ในการสงเคราะห์ชาวบ้านปัจจัยแรกที่ควรนึกถึง คือ “ถุงยังชีพ” การพิจารณาให้ความช่วยเหลือชาวบ้านเมื่อเกิดน้ำท่วมในเรื่องของการแจกของหรือถุงยังชีพ ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะที่ผ่านมาถือได้ว่าการแจกถุงยังชีพก่อให้เกิดปัญหามาก เพราะไม่คำนึงถึงผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจริงๆ แต่เป็นการแจกจ่ายกระจายทั่วไปเกือบทุกครัวเรือนที่อยู่ในหมู่บ้านที่ประสบน้ำท่วม แม้จะไม่ได้ได้รับความเดือดร้อนจากสภาวะน้ำท่วม แต่เพราะกลัวชาวบ้านจะไม่พอใจผู้นำหากไม่ได้รับการแจกของ ทำให้ผู้ที่เดือดร้อนจริงอาจจะได้รับไม่เพียงพอ จึงเห็นว่าการแจกถุงยังชีพควรมีคณะกรรมการที่ชัดเจน มีการจัดตั้งศูนย์รวบรวมสิ่งของที่รับบริจาค จัดทำระบบบัญชีสิ่งของที่มาจากการบริจาคภายนอก และต้องแจกจ่ายในพื้นที่ที่กำลังประสบภัยและมีความเดือดร้อน ผู้ที่รับผิดชอบควรเป็นคนที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับนักการเมืองท้องถิ่น ท้องถิ่น การแจกจ่ายถุงยังชีพควรให้ความสำคัญกับครัวเรือนที่เดือดร้อนจริงก่อนส่วนจะกระจายไปยังกลุ่มที่เดือดร้อนน้อยบ้างก็ไม่น่าจะมีปัญหามากเท่ากับคนที่เดือดร้อนไม่ได้รับการสงเคราะห์

ขั้นตอนการระบายน้ำ เมื่อเกิดปัญหาน้ำท่วมในตำบลน้ำหักยังขาดการบริหารจัดการในด้านของการระบายน้ำที่ถูกต้อง ที่ผ่านมารีธีการระบายน้ำเมื่อเกิดสภาวะน้ำท่วมเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ การแก้ไขปัญหานั้นควรแก้ในภาวะปกติ ก่อนเกิดสภาวะน้ำท่วม โดยการขุดลอกคลองยันที่เป็นสายหลักและคลองสายเชื่อมต่างๆ เพื่อรองรับให้น้ำได้ไหลไปอย่างรวดเร็ว ไม่เอ่อล้นเข้าท่วมพื้นที่ที่อยู่อาศัยและพื้นที่การเกษตรของชาวบ้าน แต่ในการดำเนินการดังกล่าวทางหน่วยงานท้องถิ่นต้องตั้งงบประมาณในการดำเนินการ ที่ผ่านมามีความสำคัญในเรื่องนี้น้อยมาก

เมื่อเกิดปัญหาฝนตกน้ำมาปริมาณมากก็ระบายไม่ทันเพราะแม่น้ำลำคลองตันขึ้นและมีสิ่งกีดขวางทางระบายน้ำทำให้น้ำที่มาจากแหล่งน้ำไหลบ่าล้นเข้าท่วมพื้นที่ของชาวบ้าน จึงทำให้การบริหารจัดการสภาวะน้ำท่วมในขั้นตอนการระบายน้ำยังไม่ประสบความสำเร็จไม่สามารถแก้ปัญหาหน้าท่วมซ้ำซากได้ ซึ่งเมื่อศึกษาพบว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำหักได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในปัญหาด้านการระบายน้ำมาตลอด เพราะก็เข้าใจว่าความจำเป็นในการขุดลอกคลองมีมาก จึงพยายามหาแนวทางแก้ไขโดยจัดหางบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักรกลต่างๆ แต่ในการดำเนินการจำเป็นต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากซึ่งเกินศักยภาพที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะดำเนินการได้ ด้านการจัดซื้อจัดจ้างก็ต้องใช้กลุ่มคนที่เชี่ยวชาญในด้านดังกล่าว และต้องมีการวางแผนการดำเนินการเพื่อให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วย จะเห็นว่าในปีที่ผ่านมาทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดทำโครงการขุดลอกคลองหลายสาย เพื่อของบประมาณไปยังกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำหรับการระบายน้ำที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดทำเพื่อการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมที่ผ่านมา คือ การวางท่อระบายน้ำเพิ่มตามจุดต่างๆ ในถนนหลายๆ สายแต่ละหมู่บ้านที่เกิดน้ำท่วมบ่อย ตลอดจนการก่อสร้างท่อลอดเหลี่ยมตามจุดที่เป็นลำน้ำไหลผ่านเพื่อให้การระบายน้ำได้รวดเร็วขึ้น

การเยียวยาและ/หรือฟื้นฟู จะเห็นว่าการเยียวยาและ/หรือฟื้นฟู จะดำเนินการในลักษณะของการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ เช่น เส้นทางคมนาคม ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา ตลอดจนการเยียวยาประชาชนให้กลับสู่สภาพปกติ อาจจำเป็นต้องมีการช่วยเหลือซ่อมแซมบ้านเรือนที่อยู่อาศัยแก่ผู้ประสบภัยในเบื้องต้นด้วย ซึ่งในการบริหารจัดการนั้นต้องมีการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่ที่ประสบภัยน้ำท่วมเมื่อเหตุสิ้นสุดลง เพื่อให้ได้ทราบข้อมูลความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งประชาชน ทรัพย์สิน ที่อยู่อาศัย ตลอดจนพื้นที่ด้านการเกษตร สิ่งสาธารณะประโยชน์ต่างๆ เพื่อส่วนหนึ่งนำมาพิจารณาจ่ายงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลไปดำเนินการช่วยเหลือ และ

อีกส่วนหนึ่งเพื่อส่งข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจ่ายค่าชดเชยความเสียหายด้านต่างๆต่อไป สิ่งที่ต้องดำเนินการอีกประเด็นก็คือ จัดให้ประชาชนรวมกลุ่มกันในการประกอบอาชีพเสริมและประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาจัดฝึกอบรมอาชีพ เพื่อสร้างรายได้เสริมไปดำรงชีพในระหว่างที่กำลังฟื้นฟูอาชีพหลัก

สรุปได้ว่าโดยเหตุที่ชุมชนต้องเผชิญกับภัยน้ำท่วมพิบัติต่างๆ หลากหลายทั้งภัยพิบัติจากธรรมชาติและภัยพิบัติจากมนุษย์ ความสำเร็จของการบริหารจัดการภัยพิบัติเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลากหลาย เริ่มตั้งแต่ตนเอง ครอบครัว ชุมชน รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน อาสาสมัคร มูลนิธิ ตลอดจนครอบคลุมกิจกรรมที่หลากหลายโดยเริ่มจากการเตือนภัยไปยังการป้องกัน พบว่าตำบลน้ำหักมีการบริหารจัดการภัยน้ำท่วม ทั้ง 4 ขั้นตอน คือขั้นตอนการเตือนภัย ขั้นตอนการสงเคราะห์ชาวบ้าน ขั้นตอนการระบายน้ำ และขั้นตอนการเยียวยาและ/หรือฟื้นฟู ซึ่งบทบาทของผู้นำชุมชนด้านการบริหารจัดการก่อนที่จะเกิดน้ำท่วมมีความสำคัญมากขึ้น เพราะทุกครัวเรือนทรัพย์สินได้รับความเสียหาย ตลอดจนเครื่องมือทางการเกษตร เรือกสวน ไร่นา สาเหตุหลักการเกิดน้ำท่วมทุกครั้งที่ภัยธรรมชาติไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่การบริหารจัดการของตำบลน้ำหัก ขาดความชัดเจนในการบริหารจัดการน้ำ อย่างเช่น การระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการประเมินสถานการณ์การก่อสร้างถนนไม่มีการวางท่อระบายน้ำที่มากพอ หรือมีช่องทางขนาดเล็กเกินไปทำให้เกิดกระแสน้ำกัดเซาะถนนพังตัดขาด เกิดความล่าช้าในการระบายน้ำ ไม่ปล่อยน้ำให้เป็นธรรมชาติที่ควรจะเป็น ประชาชนไม่มีการเตรียมตัวป้องกันไว้ล่วงหน้าเพราะได้รับการแจ้งเตือนภัยน้อยมาก ข้อมูลข่าวสารผิดพลาด ทำให้การบริหารจัดการสภาวะน้ำท่วมตำบลน้ำหักทำได้เพียงการแก้ปัญหาแบบชั่วคราวเป็นการเฉพาะหน้า แต่ใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากในแต่ละครั้ง จึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการบริหารจัดการสภาวะน้ำท่วมของตำบลน้ำหัก ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นโดยการนำข้อมูลต่างๆ ในพื้นที่ซึ่งเป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าพื้นที่ตำบลน้ำหัก โดยเฉพาะในหมู่ที่ 1 บ้านเหนือ หมู่ที่ 3 บ้านน้ำหัก หมู่ที่ 4 บ้านมาดปึก หมู่ที่ 5 บ้านบางกาบ มีปัญหาน้ำท่วมรุนแรง

มากและเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีๆละอย่างน้อย 2-3 ครั้ง ส่วนพื้นที่อื่นที่มีปัญหาน้ำท่วมรุนแรง ลดหลั่นกันไป ในช่วงที่ผ่านมาได้พยายามที่จะแก้ไขปัญหา น้ำท่วมดังกล่าว ซึ่งแนวทางในการบริหารจัดการสภาวะน้ำท่วมของตำบลน้ำหัก องค์การบริหารส่วนตำบลต้องเป็นหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้ชุมชน บูรณาการทุกภาคส่วน เตรียมพร้อมรับมือน้ำ ใช้อ้อมมูลและความร่วมมือชุมชนในพื้นที่ โดยจัดทำแผนที่ชุมชน และประเมินข้อมูลน้ำจากแหล่งที่เชื่อถือได้ ใช้อ้อมมูลชุมชนในการสร้างความเข้าใจ และร่วมมือป้องกันเพื่อพื้นที่ส่วนรวม โดยจัดทำเครือข่ายการป้องกันภัย ต้องมีพื้นที่เสียสละ เสียวยาพื้นที่ประสบภัย จัดทำข้อมูลการช่วยเหลือ ป้องกันภัยน้ำต้องเข้าใจธรรมชาติของน้ำไม่ขวางทางน้ำ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนต้องจัดทำข้อมูลจุดอ่อน จุดแข็งพื้นที่รับน้ำและวิธีการทำคันกันน้ำ แต่ละพื้นที่ รวมทั้งแหล่งวัสดุ การระดมทรัพยากร ต่างๆ เพื่อเตรียมพร้อมรับน้ำ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษากการบริหารจัดการสภาวะน้ำท่วมในตำบลน้ำหัก อำเภอศีร์ษะเกษ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายผลได้ ดังนี้

การบริหารจัดการสภาวะน้ำท่วมในตำบลน้ำหัก

ผลการศึกษาพบว่าโดยเหตุที่ชุมชนต้องเผชิญกับภัยน้ำท่วมพิบัติต่างๆ หลากหลายทั้งภัยพิบัติจากธรรมชาติและภัยพิบัติจากมนุษย์ ความสำเร็จของการบริหารจัดการภัยพิบัติเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลากหลาย เริ่มตั้งแต่ตนเอง ครอบครัว ชุมชน รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน อาสาสมัคร มูลนิธิ ตลอดจนครอบครัว กิจกรรมที่หลากหลายโดยเริ่มจากการเตือนภัยไปยังการป้องกัน พบว่าตำบลน้ำหักมีการบริหารจัดการภัยน้ำท่วม ทั้ง 4 ขั้นตอน คือขั้นตอนการเตือนภัย ขั้นตอนการสงเคราะห์ชาวบ้าน ขั้นตอนการระบายน้ำ และขั้นตอนการเยียวยาและ/หรือฟื้นฟู ซึ่ง

บทบาทของผู้นำชุมชนด้านการบริหารจัดการก่อนที่จะเกิดน้ำท่วมมีความสำคัญมากขึ้น เพราะทุกครัวเรือนทรัพย์สินได้รับความเสียหาย ตลอดถึงเครื่องมือทางการเกษตร เรือกสวน ไร่นา สาเหตุหลักการเกิดน้ำท่วมทุกครั้งเป็นภัยธรรมชาติไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่การบริหารจัดการของตำบลน้ำหัก ขาดความชัดเจนในการบริหารจัดการน้ำ อย่างเช่น การระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการประเมินสถานการณ์ การก่อสร้างถนนไม่มีการวางท่อระบายน้ำที่มากพอ หรือมีช่องทางขนาดเล็กเกินไป ทำให้เกิดกระแสน้ำกัดเซาะถนนพังตัดขาด เกิดความล่าช้าในการระบายน้ำ ไม่ปล่อยน้ำให้เป็นธรรมชาติที่ควรจะเป็น ประชาชนไม่มีการเตรียมตัวป้องกันไว้ล่วงหน้าเพราะได้รับการแจ้งเตือนภัยน้อยมาก ข้อมูลข่าวสารผิดพลาด ทำให้การบริหารจัดการสถานะน้ำท่วมตำบลน้ำหักทำได้เพียงการแก้ปัญหาแบบชั่วคราวเป็นการเฉพาะหน้า แต่ใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากในแต่ละครั้ง

แนวทางการบริหารจัดการสถานะน้ำท่วมของตำบลน้ำหัก

เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าพื้นที่ตำบลน้ำหัก โดยเฉพาะในหมู่ที่ 1 บ้านเหนือ หมู่ที่ 3 บ้านน้ำหัก หมู่ที่ 4 บ้านมาดปึก หมู่ที่ 5 บ้านบางกาบ มีปัญหาน้ำท่วมรุนแรงมาก และเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีๆละอย่างน้อย 2-3 ครั้ง ส่วนพื้นที่อื่นที่มีปัญหาน้ำท่วมรุนแรง ลดหลั่นกันไป ในช่วงที่ผ่านมาได้พยายามที่จะแก้ไขปัญหาปัญหาน้ำท่วมดังกล่าว ซึ่งแนวทางในการบริหารจัดการสถานะน้ำท่วมของตำบลน้ำหัก องค์การบริหารส่วนตำบลต้องเป็นหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้ชุมชน บูรณาการทุกภาคส่วน เตรียมพร้อมรับมือน้ำ ใช้ข้อมูลและความร่วมมือชุมชนในพื้นที่ โดยจัดทำแผนที่ชุมชน และประเมินข้อมูลน้ำจากแหล่งที่เชื่อถือได้ ใช้สื่อท้องถิ่นชุมชนในการสร้างความเข้าใจ และร่วมมือป้องกันเพื่อพื้นที่ส่วนรวม โดยจัดทำเครือข่ายการป้องกันภัย ต้องมีพื้นที่เสียสละ เยียวยาพื้นที่ประสบภัย จัดทำข้อมูลการช่วยเหลือ ป้องกันภัยน้ำต้องเข้าใจธรรมชาติของน้ำไม่ขวางทางน้ำ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนต้อง

จัดทำข้อมูลจุดอ่อน จุดแข็งพื้นที่รับน้ำและวิธีการทำคันกันน้ำ แต่ละพื้นที่ รวมทั้งแหล่งวัสดุ การระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อเตรียมพร้อมรับน้ำ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการบริหารจัดการสภาวะน้ำท่วมในตำบลน้ำหัก อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้การแก้ไขและบรรเทาปัญหาน้ำท่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีระบบพยากรณ์และเตือนภัยน้ำท่วมที่มีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน จึงเสนอติดตั้งระบบโทรมาตรเพื่อพยากรณ์และเตือนภัยน้ำท่วม โดยจัดอยู่ในแผนระยะปานกลาง ส่วนในแผนระยะสั้นนั้นควรดำเนินการโครงการ Early Warning เพื่อเตือนภัยน้ำท่วมและดินถล่มสำหรับพื้นที่ที่อยู่ในที่สูงและพื้นที่ลาดชัน ซึ่งสามารถทำได้ทันทีและใช้งบประมาณน้อยกว่าระบบโทรมาตร

2. ควรให้ความรู้เรื่องภัยน้ำท่วม และการปฏิบัติตนด้วยการฝึกอบรม และสื่อชนิดต่างๆ การวิเคราะห์ความเสี่ยงของแต่ละพื้นที่ การจัดทำแผนที่อพยพ การระบุพื้นที่ปลอดภัยและจัดทำแผนการอพยพ การฝึกซ้อมรูปแบบต่างๆ ในการอพยพ การเตือนภัย และการอพยพก่อนการเกิดภัย

3. หาวิธีการที่จะรับรู้ข้อมูลจากภาครัฐ ข้อมูลที่ถูกต้อง การประสานงานที่รวดเร็ว การช่วยเหลือเยียวยาที่ทั่วถึงเป็นธรรม การวางแผนบริหารจัดการน้ำที่ชัดเจน

4. การปรับปรุงมาตรการในการรับมือกับภัยน้ำท่วม ทั้งด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการเฝ้าระวังและการเตือนภัย การแก้ปัญหาวิกฤติเฉพาะหน้า โดยการระดมความช่วยเหลือจากภาคส่วนต่างๆ รวมทั้งจากรัฐ ควรทำอย่างเป็นระบบและประสานงานกับพื้นที่เพื่อมิให้มีผู้ตกหล่นจากการช่วยเหลือ และต้องเร่งกำหนดแนวทางการฟื้นฟูหลังน้ำลดที่เป็นรูปธรรมและสามารถปฏิบัติได้จริงโดยให้สังคมมีส่วนร่วม

5. กลไกการบริหารจัดการน้ำ ควรมีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม เนื่องจากเป็นที่น่าสนใจว่าภัยน้ำท่วมที่เกิดขึ้นเป็นลักษณะน้ำท่วมเฉียบพลัน และกินบริเวณกว้างทั้งที่ปริมาณน้ำฝนที่ตกก็ไม่ได้มากกว่าครั้งที่ผ่านๆ มามากนัก สะท้อนปัญหาความผิดพลาดในการบริหารจัดการน้ำอย่างชัดเจน ต้องมีการแก้ไข ปัญหาเชิงโครงสร้าง และให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการอย่างจริงจัง

6. ส่งเสริมมาตรการกระจายความเสี่ยงในการผลิตโดยการประกันภัยพืชผล เนื่องจากในห่วงโซ่การผลิตทางการเกษตรนั้น ประกอบไปด้วย เกษตรกรผู้ผลิต ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิต การแปรรูป การตลาด ผู้ส่งออก รวมทั้งสถาบันการเงิน ที่มีส่วนได้เสียกับเกษตรกร แต่เมื่อเกิดภัยพิบัติกลับมีแต่เกษตรกรที่ต้องรับภาระ โดยตรงแต่เพียงผู้เดียว ผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่การผลิตทางการเกษตรและอาหาร ควรมีส่วนร่วมในการจ่ายค่าประกันภัยพืชผลด้วย รวมทั้งการสนับสนุนจากรัฐบาลในด้านการเฉลี่ยจ่ายเบี้ยประกันภัย อนึ่ง การคุ้มครองภัยควรครอบคลุมภัยน้ำท่วมด้วย

7. การเสนอมาตรการบรรเทาปัญหาน้ำท่วมอาจทำได้โดยการรื้อและปรับปรุง สิ่งก่อสร้าง โครงสร้างพื้นฐานที่ขวางทางน้ำหรือเป็นอุปสรรคต่อการระบายน้ำ รวมทั้ง การขุดคลองผันน้ำ ตลอดจนแก้มลิง (ที่ถูกหลักวิชาการ) แต่ต้องทำภายหลังจากมีการศึกษาอย่างเพียงพอและผ่านการพิจารณาในหลายๆ ด้าน

8. การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและชุมชนท้องถิ่นในการจัดทำแผนรับมือ ภัยพิบัติระดับพื้นที่ โดยภาครัฐควรส่งเสริมบทบาทของชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการน้ำ ทั้งเพื่อแก้ปัญหายั่งยืน และน้ำท่วมแบบบูรณาการ โดยควรให้ผู้นำของชุมชนมีส่วนร่วมพิจารณาการบริหารจัดการน้ำอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีแนวโน้มจะทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนต่างๆ

9. บทบาทของนักการเมืองในการใช้งบประมาณและการตัดสินใจทำโครงการพัฒนา ทั้งระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ที่สามารถแก้ไขปัญหาภัยน้ำท่วมได้อย่างยั่งยืน และมีประสิทธิภาพโดยอาศัยข้อมูล สถานการณ์ที่เป็นจริง หลักวิชาการ ในการ

ตัดสินใจโครงการต่างๆ ภายใต้ผลประโยชน์ต่อประชาชน สังคมและประเทศชาติ
อย่างยั่งยืน มีใช้หวังประโยชน์เฉพาะหน้าอื่นๆ เท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

รงค์ บุญสวยขวัญ. 2555. “บทบาท (ปฏิบัติกร) ขององค์กรปกครองท้องถิ่นเพื่อ
รองรับวิกฤตน้ำท่วมยาวนาน.” วารสารอาศรมวัฒนธรรม 1 (1): 1.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554. การจัดการ
ภัยพิบัติและการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัย: กรณีศึกษาประเทศไทยและ
ต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: เพชรรุ้ง.

สำนักประชาสัมพันธ์เขต 4 จังหวัดพิษณุโลก. 2554. บางระกำโมเดล คืออะไร อะไร
คือบางระกำโมเดล. สืบค้นค้นเมื่อ 13 มกราคม 2555 จาก region4.prd.
go.th/ewt_news.php?nid=62.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ. 2554. ศูนย์อำนวยการช่วยเหลือน้ำท่วม
การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย (น้ำท่วม) ขององค์การ
บริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ. สืบค้นวันที่ 13 มกราคม 2555 จาก
www.samutprakan-pao.com/?p=172.